

AKTUALNI PROBLEMI POLJSKE INDUSTRIJE STOČNE HRANE VEZANI S ULASKOM U EUROPSKU UNIJU

CURRENT PROBLEMS OF POLISH FEED INDUSTRY IN CONNECTION WITH THE ENTRANCE INTO EUROPEAN UNION

J. Kolodziej

Stručni članak
UDK: 636.085.1.2.4.
Primljeno: 2. travanj 1999.

SAŽETAK

U članku je prikazana proizvodnja krmnih smjesa i premiksa u tijeku 50 godina postojanja industrije stočne hrane u Poljskoj u usporedbi s globalnom proizvodnjom krmnih smjesa u svijetu u 1998. godini. Postavljene su prognoze razvoja industrije krmnih smjesa u Poljskoj te prilike i opasnosti za industriju krmnih smjesa vezane uz ulazak u Europsku uniju. Sljedeći problem naveden u članku tiče se predmeta vezanih uz proizvodne skupine poljoprivrednih proizvođača. Osnovni zadatak, koji stoji pred industrijom krmnih smjesa u Poljskoj je proizvodnja sigurne hrane očekivane odgovarajuće kakvoće proizvoda i konačna obrada i uvođenje "Krmnog prava".

UVOD

Industrija stočne hrane u Poljskoj proslavila je 1998. godine 50. obljetnicu svojeg nastanka. Nakon II. svjetskog rata prve mješaonice krmnih smjesa puštene su u rad 1948. godine, a u 1958. godini industrija krmnih smjesa spojena je s proizvodnjom životinjskog brašna i stvorena je Zajednica stočne hrane "Bacutil". Navedena Zajednica do 1960. godine bila je isključivi proizvođač krmnih smjesa i krmnih koncentrata i raspolagala je s 15 mješaonica stočne hrane. Razvoj uzgoja životinja i povećano opskrbljivanje stočnom hranom uzrokovalo je puštanje u rad proizvodne mreže u zadružnoj i terenskoj industriji. U Zajednici je bilo udruženo 11 Rajona preradbenih poduzeća u Bidgošću, Gdanjsku, Katovicama, Krakovu, Lublinu, Lođu, Poznanju, Vroclavu, Viškovu i Zelenoj Gori i 3 poduzeća udružena na dobrovoljnoj osnovi: Ured za projektiranje industrije krmnih smjesa, Centralni laboratorij industrije stočne hrane i Stručni centar za informatiku.

Poslije 20 godina stabilizacije kao rezultat gospodarstvene reforme 1982. godine, raspuštena je zajednica i osnovano je Udruženje industrije stočne hrane. U 1985. godini aktivno je bilo 44 mješaonica krmnih smjesa i 66 tvornica životinjskog brašna. Slobodno tržište državnog gospodarstva uzrokovalo je 1992. godine likvidaciju preradbenih rajona i niza malih mješaonica. Privatizacija industrije krmnih smjesa s udjelom inozemnog kapitala počela je osamdesetih godina. Danas je kao rezultat restrukturiranja privatizirano 96% sektora krmnih smjesa (u ovom Narodni investicijski fondovi) a 4% državnog i zadružnog sektora.

I. PROIZVODNJA INDUSTRIJSKIH KRMNIH SMJESA I PREMIKSA U POLJSKOJ

U Poljskoj je 1948. godine proizvedeno prvih 830 tona industrijskih krmnih smjesa. Proizvodnja

Dr. sc. Jozef Kolodziej, Polski Związek Producentów Pasz, Nowogrodzka 22, Warszawa, Poljska - Poland.

premiksa započela je 1953. godine u ukupnoj količini od 200 tona. U sljedećim godinama izgradnja novih i modernizacija starih mješaonica

dovela je 1979. godine do proizvodnje 10.126 tisuća tona krmnih smjesa i 116 tisuća tona premiksa.

Tablica 1. Proizvodnja krmnih smjesa i premiksa u godinama 1948. - 1998. (u tis. tona)

Table 1. Feed and premixes production in years 1948 - 1998 (in thousand tons)

(Harenza, 1998)

Godine Years	Industrijske krmne smjese - Industrial feed	Premiksi - Premixes		
		Tržišni - Market	Krmni - Feeding	Ukupno - Total
1948	0.8	-	-	-
1950	65	-	-	-
1952	148	-	-	-
1953	180	0.2	-	0.2
1955	313	0.8	1.5	2.3
1960	467	1.5	4.8	6.3
1965	2713	9.8	13.6	23.4
1970	4321	14.8	24.3	39.1
1975	8615	22.2	42.8	65.0
1979	10126	48.0	68.0	116.0
1980	9734	45.0	65.0	110.0
1985	7562	38.6	45.5	84.1
1990	4968	24.5	21.0	45.5
1993	2941	8.7	20.4	29.1
1994	3204	9.7	22.6	32.3
1995	3634	10.6	24.6	35.2
1996	4200	12.2	28.7	40.9
1997	4850	25.4	47.5	72.9
1998*	5200	27.0	51.0	78.0

* Prognoza / prognosis

Gospodarstvene i političke promjene u 1981. godini prouzročile su kočenje tempa porasta proizvodnje krmnih smjesa. Industrija krmnih smjesa iskorištavala je oko 60% osnovnih sirovina žitarica i 80 - 90% uljnih sačmi i životinjskog brašna iz uvoza. Ograničenje uvoza dovelo je do potraživanja domaćih izvora sirovina. Započela je intenzifikacija istražnih i tehnoloških radova na preradbi domaćih sirovina (Institut zootehnike, Poljoprivredna akademija u Lublinu, Olštinu, Wrocławu, Centralni laboratorij industrije stočne hrane).

Prijelaz u tržišno gospodarstvo u 90. godinama, napuštanje državnih cijena i dotiranja poljo-

privredne proizvodnje dovelo je do usporavanja potražnje životinjskih proizvoda.

Nastupilo je smanjenje proizvodnih stada stoke, svinja i ovaca osobito u državnim i zadružnim gospodarstvima, što je prouzročilo zastoje u potražnji krmnih smjesa. Najveći zastoj nastupio je u 1993. godini. Porast cijena stočnih sirovina iz uvoza, nosilaca energije, financijska opterećenja u obliku dividende od posjedovane imovine, poskupljenje kredita poslije ukidanja dotacije do prodajnih cijena proizvoda utjecalo je u 90. godinama na nagli porast troškova proizvodnje i cijene industrijskih krmnih smjesa.

Tablica 2. **Proizvodnja industrijskih krmnih smjesa u godinama 1990. - 1998. za razne vrste domaćih životinja (u tis. tona)**

Table 2. **Production of industrial feed in years 1990 - 1998 for different types of domestic animals (in thousand tons)**

(Harenza, 1998)

Proizvodnja krmnih smjesa Feed production	Godine - Years						
	1990	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Svinje - Pigs	3408	1509	1684	1544	1540	1770	1710
Preživači - Ruminants	110	95	100	190	220	260	290
Perad - Poultry tot.	1450	1337	1420	1900	2440	3080	3200
Pilići - Broilers	580	520	565	800	1100	1400	1550
Purani - Turkeys	45	75	110	180	220	350	370
Vod. perad - Aquat. poul.	75	32	25	30	40	60	60
Nesilice - Hens	470	450	460	560	680	700	720
Pilenke i raspl. jata Young hens and parent flocks	200	200	200	270	340	480	410
Perad uzgajana kod kuće Poultry grown at home	80	60	60	60	60	90	90
Krmne smjese ukupno - Feed total	4968	2941	3204	3634	4200	4850	5200

Počevši od 1993. godine proizvodnja industrijskih krmnih smjesa je u porastu, makar tempo ovog porasta nije zadovoljavajući.

Prema podacima Glavnog statističkog ureda u 1997. godini industrijske krmne smjese proizvodilo je 663 proizvođača od kojih je 69 zapošljavalo 50 i više osoba. Kako proizlazi iz raznih procjena godišnja proizvodnja krmnih smjesa u Poljskoj u 1998. godini iznosila je od 4,7 do 6,5 mln tona i 78,0 tisuća tona premiksa.

U proizvodnji premiksa u Poljskoj primjenjuje se potpuni sastav vitamina, mikro i makro elemenata, zakiseljivača, probiotika, stimulatora okusa i mirisa, konzervansa krmiva itd. Na poljskom tržištu pojavio se niz novih tvrtki za proizvodnju premiksa a čelnu ulogu imaju BASF Kutno, Trouw Nutrition (Nutreco) Grodzisk Mazowiecki; Rolpasz Gdanjsk, gradi svoju tvornicu Roche u Mšchonovu i druge. Od 1990. godine započeo je uvoz gotovih premiksa u okviru pomoći Europske Zajednice. Jedan dio proizvođača primjenjuje još sada gotove premikse iz uvoza (Central Soya, Cargill). Isporučiocu inozemnih premiksa su inozemne tvrtke - Sano Kaudus,

Dossche, Schaumann, Hamburger Leistung, Blattin i Salvana.

Rezultati istraživanja Instituta za ekonomiku poljoprivrede i prehranbenog gospodarstva pokazuju, da najveći razvoj u strukturi krmnih smjesa imaju krmne smjese za perad, zatim za svinje i najmanje za preživače.

Znatno brža od proizvodnje krmnih smjesa je proizvodnja dopunskih krmnih smjesa. Koncem 90. godina bilježi se porast proizvodnje visokobjelančevinastih i energetske koncentrate vezan uz porast proizvodnje krmnih smjesa i mineralno-vitaminskih dodataka. Proizvođači krmnih smjesa sve veću pažnju obraćaju kakvoći proizvedenih krmnih smjesa. Visoka kakvoća je osnovni čimbenik u tržišnom natjecanju. Dio većih poduzeća osuvremenio je svoje proizvodne linije i uveo elektronske sustave za upravljanje proizvodnim procesima.

Čimbenikom oživljavanja konjunktura u ovoj oblasti postao je porast potražnje krmnih smjesa za perad i koncentrate za velike privatne svinjske farme, koje pretežno imaju vlastite mješaonice krmnih smjesa.

Tablica 3. Proizvodnja industrijskih krmnih smjesa i koncentrata u godinama 1990. - 1998. (u tis. tona)
Table 3. Production of industrial feed and concentrates in years 1990 - 1998 (in thous. tons)

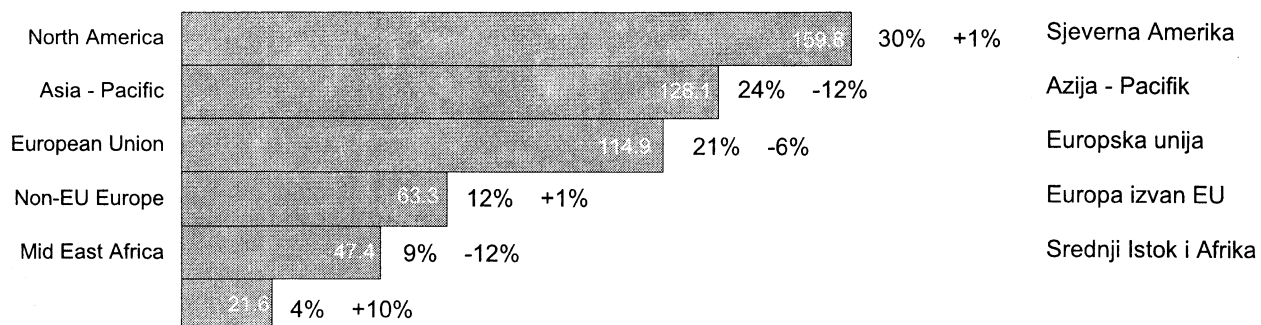
(Seremak-Bulge, Dzwonkowski, 1998.)

Proizvod, Godine - Product, Years	1990	1993	1994	1995	1996	1997	1998*
Proizvodnja ind. krmnih smjesa Production of ind. feed	4968	2941	3121	3635	4023	4170	4500
Tvrtke koje zapošljavaju 50 i više osoba Firms employing over 50 persons	1854	1388	1636	2255	2646	2415	2600
Krmne smjese srednjobjelančevinaste Medium protein feed	4434	2225	2358	3217	3587	3720	4000
Visoko bjelančevinasti koncentrat High protein concentrates	328	160	187	298	326	300	320
Energetski koncentraci Energetic concentrates	4.6	3.6	7.9	10.6	6.0	6.5	7.0
Krmne smjese zamjenice za mlijeko Milk substitute feeds	8.2	1.3	0.5	0.9	6.0	6.5	7.0
Mineralne i specijalne krmne smjese Mineral and special feeds	24.5	12.0	11.4	16.8	14.6	15.0	16.0
Dodaci krmnih smjesama tipa premiks Prem. type additions to feed	21.1	17.0	22.9	36.3	42.6	44.0	47.0

Izvor: podaci GUS, * prognoza - Source: Data GUS, * prognosis

Grafikon 1. Globalna proizvodnja stočne hrane u svijetu u 1998. godini
Graph 1. Global feed production in 1998

(Clayton, 1999)

Od 1991. godine slijede, zbog slobodnog tržišta znatna kolebanja u financijskoj situaciji poduzeća industrije stočne hrane. U osnovi ove situacije nalazili su se sljedeći čimbenici: kolebanje cijena žitarica, osnovnih komponenata jezgrovitih krmiva, promjene u proizvodnji stoke, peradi i svinja, proces koncentracije stada i napuštanje tradicionalnog načina hranjenja životinja.

Iz globalne proizvodnje krmnih smjesa na svijetu proizlazi da: 30% proizvodnje otpada na Sjevernu Ameriku, 24% na Aziju i Pacifik, 21% na Europsku uniju, 12% na Latinsku Ameriku, 9% na Europske zemlje izvan Evropske unije, 4% na Srednji Istok i Afriku. Proizvodnja stočne hrane u svijetu u 1998. godini iznosila je 575 milijuna tona u odnosu na 605 milijuna tona u 1997. godini.

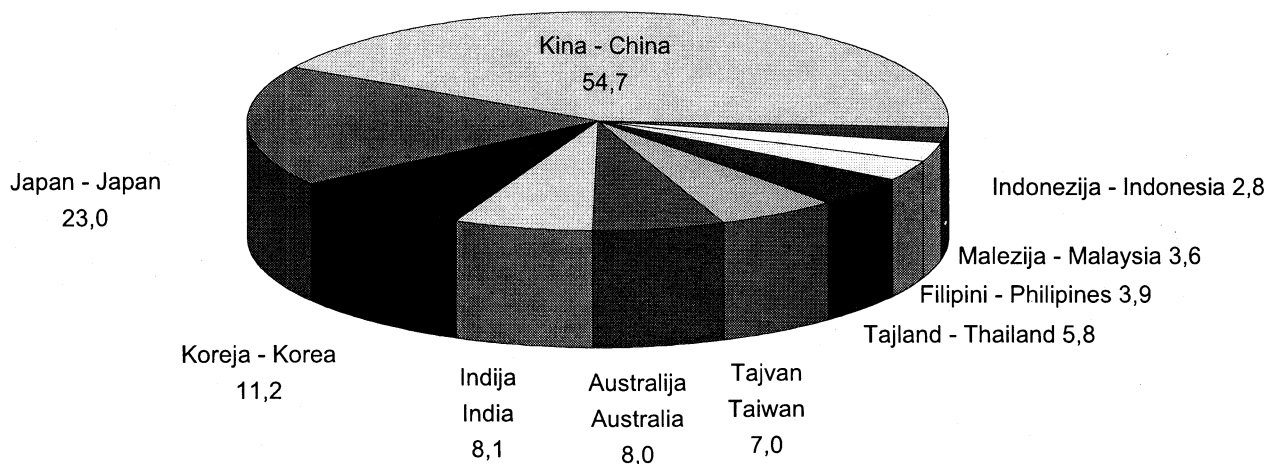
Porast odnosno pad proizvodnje bio je kako slijedi: +1% Sjeverna Amerika, -12% Azija i Pacifik, -6% Europska unija, +1% Latinska Amerika, -12%

Europske zemlje izvan Europske unije, +10% Srednji Istok i Afrika.

Grafikon 2. Azija - Pacifik industrijska proizvodnja krmnih smjesa u 10 vrhunskih zemalja ukupno 128.1 mln. tona

Graph 2. Asia - Pacific - industrial feed production in top countries, totaling 128.1 million tons (1998)

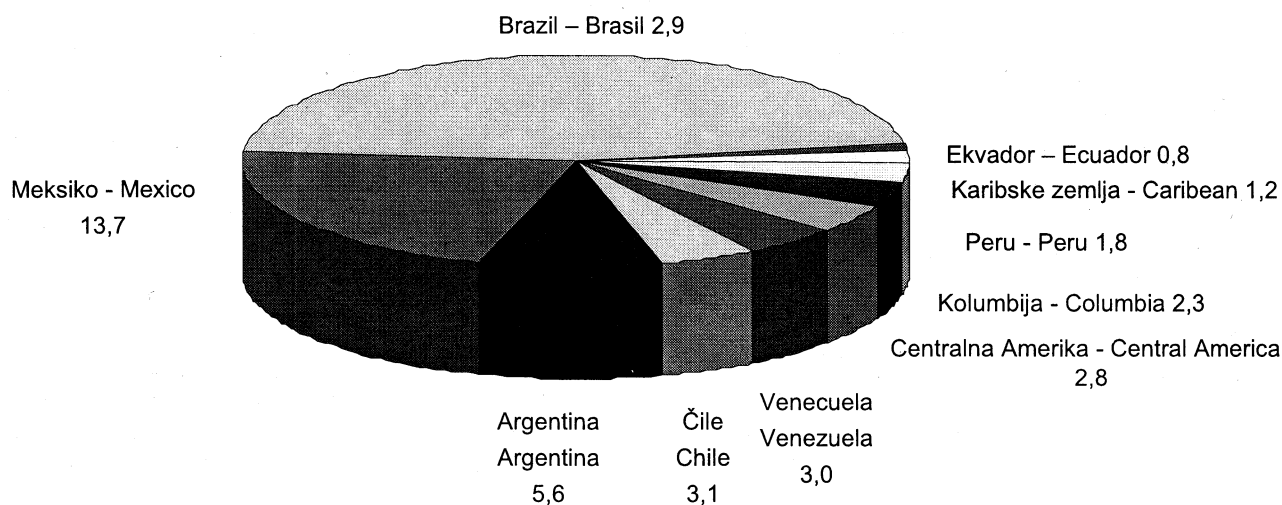
(Clayton, 1999)

Grafikon 3. Latinska Amerika - industrijska proizvodnja krmnih smjesa u 10 vrhunskih zemalja i regija, ukupno 63.3 mln. tona

Graph 3. Latin America - industrial feed production in top countries and regional groups, totaling 63.3 million tons (1998)

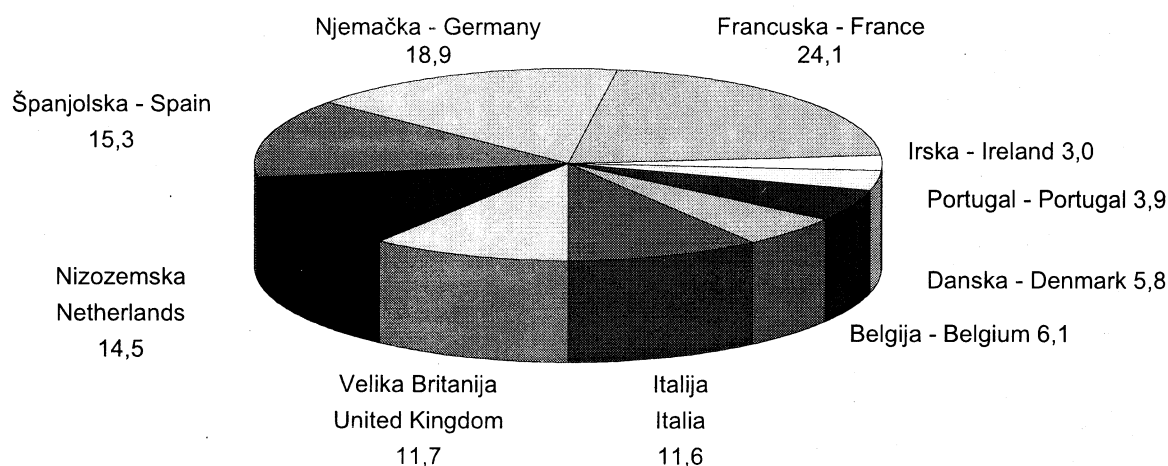
(Clayton, 1999)

Grafikon 4. Europska unija - industrijska proizvodnja krmnih smjesa u 10 vrhunskih zemalja i regija, ukupno 114.9 mln. tona

Graph. 4. European Union - industrial feed production in top countries, totaling 114.9 million tons (1998)

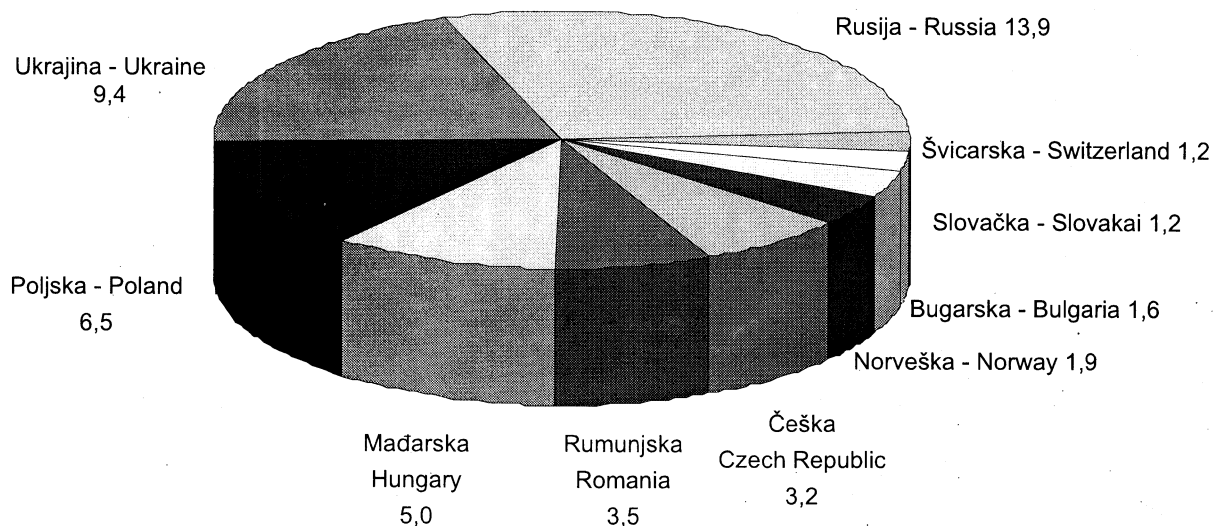
(Clayton, 1999)

Grafikon 5. Europske zemlje izvan Europske unije - industrijska proizvodnja krmnih smjesa u 10 vrhunskih zemalja i regija, ukupno 47.4 mln. tona

Graph. 5. Non - EU Europe - industrial feed production in top countries, totaling 47.4 million tons (1998)

(Clayton, 1999)

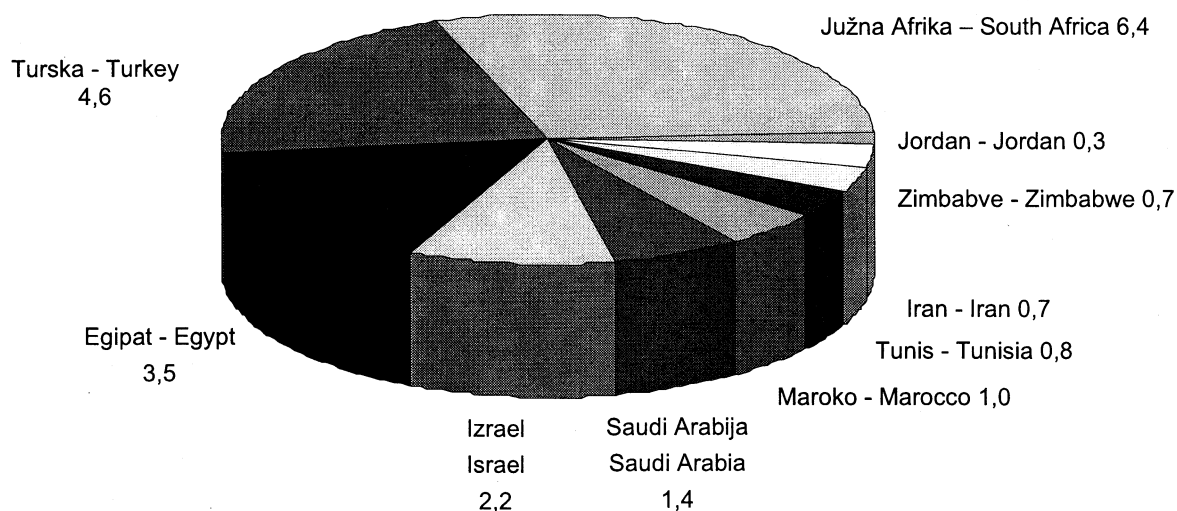

U europskim zemljama, koje nisu članice Europske unije proizvodnja industrije krmnih smjesa opet je pala za oko 9%. Najveći pad u 1998. godini zabilježen je u Rusiji i Ukrajini, gdje je gospodarstvo u vrlo lošem stanju. Poljska i Mađarska pokazuju veliki porast proizvodnje u odnosu do 1997. godine.

Grafikon 6. Srednji istok i Afrika - industrijska proizvodnja krmnih smjesa u 10 vrhunskih zemalja i regija, ukupno 21.6 mln. tona

Graph. 6. Middle East and Africa - industrial feed production in top countries, totaling 21.6 million tons (1998)

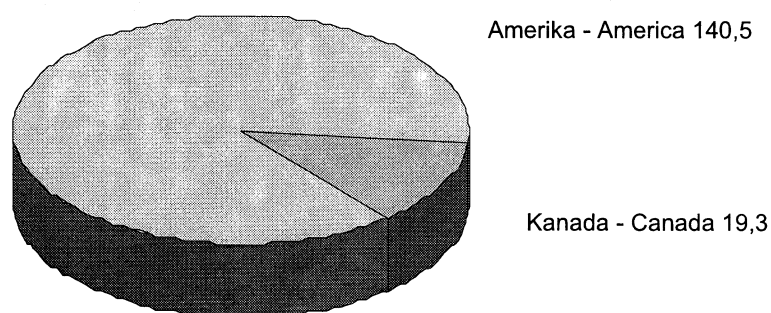
(Clayton, 1999)

Grafikon 7. Amerika i Kanada - industrijska proizvodnja krmnih smjesa, ukupno 159.8 mln. tona.

Graph. 7. America and Canada - industrial feed production, totaling 159.8 million tons (1998)

(Clayton, 1999.)

Na tlu svjetske proizvodnje krmnih smjesa Poljska zauzima visoko mjesto. U 10 zemalja izvan Europske unije Poljska sa svojom proizvodnjom od 6,5 mln. tona zauzima treće mjesto.

Najveći proizvođači industrijskih krmnih smjesa sada u Poljskoj su između ostalih: Central Soya, Rolimpex - Grupa Dobropasz, Cargill, Rolpasz, Golpasz.

Tablica 4. Aktualno stanje proizvođačkih poljoprivrednih skupina u zavisnosti od smjerova djelatnosti (prema P. Chalupka, Poljoprivredna akademija, Gdanjsk, 1999.)

Table 4. Current situation in agricultural production groups depending on their activities

(Zarudzki, 1999)

Smjerovi proizvodnje Types of production	Broj skupina No of groups		Organizacije - Organizations				Broj članova skupine No of group members		Srednji broj članova skupine Mean number of group members
	Ukupno Total	%	Formalne - Formal	%	Neformalne - Informal	%		%	
Voće, povrće Fruit - vegetables	176	39	96	42	80	36	3916	31	22
Svinje - Pigs	90	20	46	20	44	20	3001	24	33
Goveda, mlijeko Cattle, milk	61	13	15	6	46	21	1694	13	28
Žitarice - Corn	59	13	24	10	35	16	1904	15	32
Perad - Poultry	10	2	9	4	1	0,5	515	4	52
Poljoprivreda, općenito Agriculture in general	37	8	26	11	11	5	903	7	24
Drugi - Other	21	5	15	6	6	3	719	6	34
Ukupno - Total	454	100	231	100	223	100	12652	100	28

II. PROGNOZE RAZVOJA INDUSTRIJE KRMNIH SMJESA U POLJSKOJ

Visoka produktivnost životinjske proizvodnje može biti osigurana samo s udjelom industrijskih krmnih smjesa visoke kakvoće. Računa se da industrijske krmne smjese nose sada oko 25% godišnje vrijednosti proizvodnje stočne hrane.

Može se predviđati, kako navodi Wierny, 1998., da u tijeku sljedećih 10 - 12 godina proizvodnja industrijskih krmnih smjesa postigne godišnju razinu od 10 - 12 milijuna tona krmne smjese za:

- mliječni i mesni tip goveda i njihov podmladak od 3,0 - 3,5 mln tona,
- svinje od 4,5 - 5,5 mln tona,
- perad za klanje oko 2,0 mln tona,
- kokoši nesilice oko 1,0 mln tona.

Industrija stočne hrane u Poljskoj radi velikog usitnjenja, te nedostatka koordinacije i zajedničke politike u oblasti razvoja, smanjila je svoju konkurentnost na tržištima drugih zemalja, budući da nije u stanju namaknuti odgovarajuća financijska sredstva za znanstvena i tehnološka istraživanja i održavanje znanstveno - istraživačkog i tehničkog

zaleđa. Radi toga neophodno je financiranje istraživanja za industriju stočne hrane iz budžetskih državnih sredstava. U Poljskoj se raspravlja o sustavnom priljevu inozemnog kapitala od strateških i investitora, pa se stoga brzo odvijaju procesi koncentracije proizvodnje, što dovodi do isticanja skupine lidera sektora.

Pogoršanje konjunktura na tržištu svinja i peradi utjecalo je na smanjenje vrijednosti prodaje industrijskih krmnih smjesa. Devalvacija poljskog zlota uzrokuje porast cijena industrijskih krmnih smjesa. U svezi s tim može se očekivati stanoviti zastoj razvoja grupacije i pogoršavanja gospodarsko-financijskih rezultata. Na porast cijena industrijskih krmnih smjesa može isto tako utjecati porast izvansirovinskih troškova tj. troškova transporta i energije.

III. PRILIKE I OPASNOSTI ZA INDUSTRIJU STOČNE HRANE VEZANE UZ ULAZAK U EUROPSKU UNIJU

U tijeku nekoliko budućih godina Poljska će ući u Europsku uniju. To će promijeniti položaj Poljske

industrije stočne hrane i sav poljoprivredni promet. Poljska će imati pristup tržištu Europske unije i istovremeno biti njegovim dijelom.

U industriji stočne hrane prijelaz od primjenjivanja krmiva s gospodarstva do industrijskih krmnih smjesa zahtijeva od industrije stočne hrane promjene u kakvoći i raspodjeli. Gospodarska osnovica podliježe poboljšanju zajedno s porastom potražnje industrijskih krmnih smjesa, sve većim brojem živog inventara, što dovodi do djelotvornijeg iskorištavanja proizvodnih mogućnosti. Inozemna poduzeća imaju neku zalihu i u stanju su raširiti svoju djelatnost, u okviru vlastitog znanja o raspodjeli stočne hrane i marketinga. Njihova vještina kod dodjeljivanja kredita kupcu prouzrokovat će isto tako porast prometa troškova poljskih poduzeća. Lokalna poduzeća morat će uložiti puno truda da bi se održala na tržištu.

Europska unija može ponuditi poljskoj industriji mnogo od toga što je ranije navedeno ali najveća opasnost je uvoz sirovina i krmnih smjesa iz zemalja Zapadne Europe.

U prerađivačkoj industriji klaonice stoje pred ozbiljnim problemima vezanim uz smanjenje proizvodnje. Dolazi do neophodnosti bržeg prilagođavanja promijenjenim uvjetima što je isto tako vezano uz neophodno osuvremenjivanje. Ne može se očekivati garantiranje prodaje proizvoda u odnosu na veliku konkurentnost na tržištu.

IV. SKUPINE POLJOPRIVREDNIH PROIZVOĐAČA

U Poljskoj se priprema zakon o skupinama poljoprivrednih proizvođača koji će određivati osnove organiziranja poljoprivrednih skupina i pomoći iz javnih sredstava njihovu organizaciju i funkcioniranje.

Suglasno sa zapisima u dokumentu EU "Partnerstvo za članstvo", zakon ima za cilj uvođenje strukturalne politike i politike razvoja seoskih teritorija, jačanje sposobnosti uvođenja zajedničke poljoprivredne politike i "Narodni program priprema za članstvo" gdje je osnovni cilj podrška proizvodnim i marketinškim skupinama. Radi se isto tako o primjeni strukture poljoprivredne proizvodnje za potrebe tržišta i poljoprivredno - prehrambenog

prerađivanja uz poštivanje uvjeta za popravljavanje kakvoće poljoprivrednih sirovina i smanjenje troškova proizvodnje.

U državama s dobro organiziranim tržištem poljoprivrednih proizvoda proizvođačke skupine imaju sljedeće funkcije:

FUNKCIJE PROIZVOĐAČKIH SKUPINA

- planiranje i primjenjivanje proizvodnje za potražnju u zavisnosti o asortimanu, količini i kakvoći,
- koncentracija ponude u odgovoru na koncentraciju potražnje,
- izgradnja tržišnih veza (skupina proizvođač - prerađivač - trgovina) koje služe planiranju i stabilizaciji ponude i stabilizaciji cijena.

KORISTI ZA PROIZVOĐAČE

- poboljšanje konkurentnosti i izgradnja partnerskih veza s drugim sudionicima na tržištu.
- poboljšanje gospodarskih učinaka gospodarstva putem:
  - ograničenja broja posrednika,
  - primjene proizvodnje zahtjevima tržišta,
  - zajedničkih investicija za uskladištenje, čuvanje i pripremanje proizvoda za trgovinu,
  - zajednička promocija i stavljanje proizvoda na tržište, uz suradnju zaposlenih stručnjaka,
  - višegodišnje kooperacijske veze s primiocima, što omogućuje stabilizaciju pojedinih gospodarstava.

Tvrtke moraju redovito pretraživati svoje proizvode u laboratorijima ovlaštenim od Uprave za proizvodnju stočne hrane, te raditi suglasno s utvrđenim "Laboratorijskim kodeksom".

U sustavu kontrole kakvoće utvrđene od GMP proizvod mora ispunjavati zahtjeve norme ISO 9001. Cilj toga je garantiranje dopustive razine kakvoće krmiva u odnosu na zahtjeve sigurnosti prema službenim propisima, koji se tiču krmiva i naknadnih (dobrovoljnih) normi kakvoće usuglašanih s poljoprivrednicima i s industrijom. Težište

je stavljeno na opis i kontrolu najvažnijih etapa u procesu proizvodnje krmiva. Sustav GMP oponaša u tome ideju HACCP (Analiza ugroženja u kritičnim kontrolnim točkama).

Sustav GMP zahtijeva odgovarajuću primjenu dodataka i farmaceutika i određuje smjernice za kontroliranje, razine supstanci i nepoželjnih tvari kao što su teški metali, pesticidi i aflatoksini te tako primjenjivanje sredstava za sprečavanje infekcije salmonelama.

Napredak u hranidbi životinja, kemijskoj i farmaceutskoj industriji koje proizvode krmne dodatke, a isto tako sve točnije metode otkrivanja štetnih tvari, uvjetuju pojednostavljenje zahtjeva kakvoće. Velika pažnja pridaje se nadzoru i kontroli u procesu proizvodnje u svim fazama prometa, zajedno s iskorištavanjem krme i krmnih dodataka.

Razvoj u oblasti Europskog krmnog prava nastupio je kao rezultat odluke Europske unije put objavljivanjem smjernica Vijeća od 23. studenog 1970. godine u predmetu primjenjivanja dodataka u hranjenju životinja i smjernica Vijeća od 17. prosinca 1973. godine o određivanju maksimalnih sadržaja nepoželjnih tvari u krmi.

Imajući u vidu ulazak u Europsku uniju, Poljska je poduzela niz poslova radi usuglašavanja domaćeg prava u oblasti sredstava za hranjenje životinja do pravnog sustava koji obvezuje u Uniji.

Zakon "Krmno pravo" bit će prihvaćen od Skupštine Republike Poljske.

U tijeku su poslovi na obrađivanju izvršnih propisa za ovaj Zakon. Zakon će zajedno s izvršnim propisima regulirati cjelovitost problema što se tiče krme, krmnih dodataka tj. kakvoće zahtjeva uvjeta proizvodnje i uvađanja u promet te predmeta vezanih za nadzor i kontrolu. Pravni dokumenti bit će u potpunosti primijenjeni do regulacije primjenjivanih u smjernice Zajednice. Predviđa se, da će poljsko "Krmno pravo" stupiti na snagu u 2000. godini.

KORISTI ZA POTROŠAČE

- vrstom ujednačen proizvod koji ispunjava standarde kakvoće, dobro pakiran i označen,
- razmjerno jeftiniji proizvod,
- ujednačena ponuda.

PREPREKE VEZANE UZ ORGANIZACIJU SKUPINA POLJOPRIVREDNIH PROIZVOĐAČA:

A: PROBLEMI GOSPODARSKO-ORGANIZACIJSKE PRIRODE

- nedostatak financijskih sredstava na početku gospodarske djelatnosti,
- poteškoće sa sklapanjem ugovora, koje proizlaze iz anticipacije kupaca za sklapanje ovakvih ugovora sa skupinama. Dolazi se do djelovanja kupaca u smjeru razbijanja skupina radi toga što individualni poljoprivrednik u usporedbi sa skupinom neće tražiti npr. visoku cijenu proizvoda,
- poteškoće s dobivanjem potrebnog kredita za investicije neophodne u skupinama,
- nedostatak osoba, koje imaju iskustva u vođenju tvrtke uz nedovoljna financijska sredstva,
- nedostatak sistemskih rješenja funkcioniranja tržišta poljoprivrednih proizvoda na taj način, da poljoprivrednik, koji proizvodi robu neće gubiti u usporedbi s gospodarstvom, koje prodaje viškove, te da proizvodi visoke kakvoće ne gube u usporedbi s proizvodima, koji ne odgovaraju standardima.

B: PROBLEMI SVJESNE PRIRODE

- negativna iskustva sa zadrugama u godinama 1948. - 1990.,
- nedostatak ili nedovoljna iskustva grupne djelatnosti,
- niska sposobnost poljoprivrednika u oblasti mogućnosti i koristi zajedničkog djelovanja,
- odbojnost za kreiranje i obavljanje liderskih funkcija u gospodarskoj djelatnosti ili nesposobnost izvršavanja ovakvih funkcija,
- nedostatak perspektiva gospodarenja i stabilizacije, što koči poduzimanje novih poduhvata.

Pokretanje navedenih gospodarskih procesa zahtijeva podršku proizvođačkih skupina, što će omogućiti postizanje planiranja proizvodnje i njezino primjenjivanje za potražnju, uzevši u obzir asortiman, količinu i kakvoću, koncentraciju ponude i izgradnju tržišnih veza (skupina - prerađivač - trgovac), što odgovara planiranju i stabilizaciji cijena.

U državama Europske unije proizvođačke skupine dotiraju državni budžeti prvih 3 - 5 godina.

Proces nastanka proizvođačkih skupina počeo je u godinama od 1992. - 1993.. Dosada je registrirano 250 skupina (najviše u vrtlarstvu).

V. PROIZVODNJA SIGURNE HRANE. PRAKSA DOBRE PROIZVODNJE I UPRAVLJANJA

Proizvodnja sigurne hrane je obveza uzgajачa, proizvođača stočne hrane i veterinarara, a isto tako cijele prerađevilačke industrije.

U tijesnoj suradnji između proizvođačkih skupina postale su osnove za proizvodnju takvih proizvoda u tzv. Integriranom upravljanju (Integral Chian Management). Taj sustav osigurava odgovarajuću kakvoću hranidbenih proizvoda u odnosu na ljudsko zdravlje, zdravlje životinja i ispunjavanje zahtjeva zaštite okoliša.

Dobra proizvođačka praksa (Good Manufacturing Practice, GMP) nudi proizvođačima i isporučiteljima stočne hrane mogućnost udjela u sveukupnom sustavu ocjene kakvoće. Uzgajачi moraju kupovati stočnu hranu od isporučitelja krmnih smjesa potvrđenih od GMP-a. Uprava proizvodnje krmiva u Hagu (Nizozemska) ima Odjeljenje za inspekciju sektora stočne hrane, koje odgovara za određivanje, da li navedena tvrtka ispunjava kriterije za dobivanje certifikata. Nakon utvrđenja da tvrtka odgovara zahtjevima, Služba za

inspekciju prijavljuje ovu činjenicu Upravi za proizvodnju stočne hrane, koja na toj osnovi izdaje certifikat na dvije godine. Naziv tvrtke upisuje se u Internetu. Tvrtke kojima je priznat certifikat podliježu nadzoru i gube certifikat ako se pojave neki nedostaci ili greške u oblasti kakvoće.

Služba za inspekciju stočne hrane u Nizozemskoj priznata je kao službena organizacija za kontrolu i ispunjava sve zahtjeve u oblasti savjetovanja i kontrole suglasno s međunarodnom normom EN 45004.

Tvrtke utvrđene od GMP kontroliraju se nekoliko puta u tijeku godine.

LITERATURA

1. Certyfikat GMP - gwarancja dobrej jakości pasz (1998): Biuletyn PZPP 6, 18 - 21.
2. Clayton, G. (1999): First Asian feed slump .... Now global stagnation 1, 5 - 10.
3. Harenza, T. (1998): Premiksy i dodatki paszowe. Pasze przemyslowe 11 - 12, 25 - 28.
4. Seremak Bulge, J., W. Dzwonkowski (1998): Ekonomiczne aspekty rozwoju przemyslu paszowego w Polsce. Pasze przemyslowe 11 - 12, 61 - 65.
5. Wierny, A. (1998): Nauki rolnicze jako podstawa rozwoju przemyslu paszowego w Polsce. Pasze przemyslowe 11 - 12, 55 - 60.
6. Zarudzki, R. (1999): Integracja pozioma i pionowa producentow rolnych Biuletyn PZPP (u tisku).

SUMMARY

The paper presents the scope of production of feed mixtures and premixes during 50 years from the establishment of feed production in Poland in comparison with global feed production in 1998. The prognosis of the development of Polish feed production was defined and chances and threats for feed production connected with the association with the EU.

Another question raised in the paper is connected with the production group of farming producers.

The main task standing before Polish feed production is production of safe feed, of good quality, and finally the introduction of the "Feed law".

Successful career guaranteed.
Garantiran uspješan razvoj.

Choline Chloride
Food for Feed

Kolin Klorid
Hrana za stočnu hranu

Akzo Nobel has sales offices worldwide. Call us for the nearest address or for a product brochure.

Akzo Nobel Chemicals bv, P.O. Box 247, 3800 AE Amersfoort, The Netherlands, Tel. +31 33 467 67 52, Fax +31 33 467 61 18

Akzo Nobel ima prodajne urede širom svijeta. Obratite nam se za adresu najbližeg ili za našu brošuru.

Merkantile d.d. Zagreb, Svačićev trg 6, Tel. (01)457 73 55, Fax (01)457 72 65